

Gdańsk, 29.04.2023 r.

dr hab. Paweł Jurek, prof. UG
Dyrektor Instytutu Psychologii
Uniwersytet Gdański

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Simkowskiej-
Gawron „Impact of career advancement of work-life balance –
gender differences”, napisanej pod kierunkiem
prof. dr hab. Grażyny Wieczorkowskiej-Wierzbińskiej oraz
promotor pomocniczej dr Anny Kuźmińskiej**

Przedstawiona do recenzji praca doktorska ma charakter empiryczny i dotyczy wpływu awansu zawodowego kobiet i mężczyzn zajmujących wysokie stanowiska na równowagę między pracą a życiem prywatnym. Praca zawiera rozdział teoretyczny, stanowiący przegląd kluczowych koncepcji na temat przedmiotu badania (roli pracy w kontekście zmian cywilizacyjnych, równowagi między pracą a życiem prywatnym, zagadnieniu płci i zmian społecznych z nią związanych), dwa rozdziały empiryczne zawierające opis metody i uzyskanych wyników, a także rozdział zawierający dyskusję wyników.

W dalszych częściach recenzji odniosę się do struktury i formalnych aspektów przedłożonej rozprawy, uzasadnienia postawionych hipotez, warstwy metodologicznej przeprowadzonych badań oraz znaczenia zaprezentowanych w pracy doniesień badawczych. Na końcu przedstawię konkluzję w kontekście spełnienia wymagań stawianym rozprawom doktorskim opisanych w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 z późn. zm.) oraz w przepisach rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 r. poz. 261).

Struktura i formalne aspekty pracy

Praca obejmuje łącznie 152 strony i składa się z wprowadzenia, czterech rozdziałów, załączników, bibliografii oraz spisów rycin i tabel. Struktura pracy jest czytelna i właściwa dla sprawozdań wyników prac empirycznych.

Wprowadzenie przybliży kontekst podjętych badań, zawiera opis struktury pracy oraz wskazówki na temat jej edycji. Rozdział teoretyczny składa się z czterech podrozdziałów. W części pierwszej Autorka krótko opisała różnorodność pracy zawodowej (w zakresie treści i wykorzystywanych metod), potencjalne wyzwania związane z pracą, scharakteryzowała specyfikę pracy menedżerów i w końcu zreferowała różne podejścia do definiowania sukcesu zawodowego. Z perspektywy tematu rozprawy doktorskiej cały ten podrozdział można byłoby nieco zawęzić, koncentrując się na ostatnim zagadnieniu.

W części drugiej pierwszego rozdziału Doktorantka przytoczyła wyniki badań na temat zmian zachodzących na rynku pracy (np. nowe sposoby pracy, nowe wyzwania, rozwój technologii, wirtualizacja pracy). Podrozdział ten stanowi wstęp do zagadnienia równowagi między pracą a życiem prywatnym i obserwowanych trendów w tym zakresie. Dostarcza ram teoretycznych dla hipotez o różnicach pokoleniowych w percepcji godzenia różnych ról społecznych.

W części trzeciej rozdziału teoretycznego Autorka przedstawiła tło teoretyczne dla zjawiska równowagi między pracą a życiem prywatnym, odwołując się do teorii ról, koncepcji alokacji zasobów, teorii dopasowania osoby do środowiska. Uzasadniła dlaczego problem równowagi 'praca-dom' ma szczególne znaczenie w przypadku osób wykonujących pracę, która wymaga wysokich kwalifikacji i kompetencji. W tej części Autorka odniosła się również do teorii ról płciowych, wskazując na spodziewane różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami w ponoszeniu kosztów związanych z godzeniem różnych ról społecznych. W mojej opinii ta część rozdziału w największym stopniu przyczynia się do zrozumienia tła teoretycznego opisanych w dysertacji wyników badań.

Czwarta część dotyczy zmian społecznych obserwowanych w kontekście ról zawodowych kobiet i mężczyzn. Autorka zwróciła uwagę na nadal istniejącą dysproporcję w realizowaniu różnych ról społecznych, w tym łączenia pracy z życiem rodzinnym, osób różnej płci. Podrozdział ten dostarcza uzasadnienia podjęcia tematu badań, wskazując na jego aktualność i znaczenie.

Rozdział drugi rozpoczyna się od opisanie podstaw metodologicznych przeprowadzonych badań. Dzięki tej części czytelnik poznaje podejście badawcze Doktorantki, dowiaduje się jakie metody badawcze powinny być zastosowane, a także w jaki sposób należy interpretować wyniki. Przyjęta metodologia odzwierciedla obecnie najlepsze standardy badań w obszarze zarządzania zasobami ludzkimi. Ponadto rozdział ten zawiera opis zbioru danych zastanych, a także szczegóły dotyczące przebiegu badań własnych. Autorka zaprezentowała operacjonalizację zmiennych, w tym eksperymentalną procedurę pomiaru posługiwania się stereotypami w obszarze ról płciowych. Część informacji dotyczących sposobu pomiaru zmiennych Doktorantka umieściła dopiero w kolejnym rozdziale (raportując wyniki).

Wyniki uzyskane w badaniach zostały przedstawione i opisane w rozdziale trzecim. Ich sposób raportowania został podporządkowany weryfikacji kolejnych hipotez badawczych. Zastosowane analizy statystyczne zostały zaraportowane z dużą szczegółowością; w rozprawie doktorskiej zamieszczono wszystkie niezbędne wyniki wraz z poprawnym ich opisem. Myślę, że pewnym ułatwieniem byłoby podsumowanie tego rozdziału tabelą zestawiającą otrzymane rezultaty, szczególnie odnośnie tych hipotez, które były testowane w różnych badaniach.

Rozdział czwarty zawiera podsumowanie i dyskusję uzyskanych wyników, ograniczenia przeprowadzonych badań oraz pomysły na dalsze kierunki badań. Kolejność tych sekcji nie jest standardowa – na początku Doktorantka przedstawiła ograniczenia przeprowadzonych badań, dopiero później główne ustalenia w zakresie każdego z pięciu zadań badawczych. W części zawierającej dyskusję wyników Doktorantka podsumowała najważniejsze doniesienia i odniosła je do istniejącej literatury naukowej, wskazując na podobieństwa i różnice. Jedynie w podsumowaniu wyników testujących hipotezę H2 pojawiła się jedna nieścisłość: na stronie 116 Autorka napisała, że „w porównaniu do mężczyzn kobiety (...) przejawiały wyższy poziom emocjonalnego dobrostanu...”, podczas, gdy w rozdziale prezentującym wyniki, na stronie 95 odnotowała, że „kobiety ($M = 3,36$; tu zapewne powinno być $8,36$ patrząc na Rysunek 37) deklarowały niższy poziom emocjonalnego dobrostanu niż mężczyźni ($M = 8,70$). Warto tę niespójność skorygować, szczególnie gdyby rozprawa miała iść do druku.

W swojej pracy Doktorantka powołała się na liczne teksty naukowe (ponad 250 pozycji obejmujących artykuły i monografie naukowe), które dobrze oddają aktualny stan

wiedzy na temat sytuacji kobiet na rynku pracy, równowagi między pracą a życiem prywatnym oraz postrzegania konsekwencji awansu zawodowego przez osoby różnej płci i prezentujące różne pokolenia. Wykorzystane źródła dobrze odzwierciedlają międzynarodowy dorobek w podjętym temacie, są trafnie powiązane z postawionymi przez Autorkę hipotezami badawczymi.

Uzasadnienie postawionych hipotez

Autorka rozprawy doktorskiej sformułowała kilka hipotez w oparciu o analizę koncepcji teoretycznych oraz dotychczasowych wyników badań. Spodziewała się, że awans zawodowy kobiet nie przekłada się na mniejsze zaangażowanie w realizację obowiązków domowych. Ponadto przewidywała, że kobiety ponoszą wyższe koszty sukcesu zawodowego w porównaniu do mężczyzn, co wiąże się z bardziej negatywną oceną równowagi między pracą a życiem prywatnym, dobrostanu emocjonalnego oraz stanu zdrowia. Spodziewała się również, że mężczyźni mają bardziej stereotypowe wyobrażenia na temat różnic płciowych w kontekście utrzymywania równowagi między pracą a życiem prywatnym.

Uzasadnienie dla opracowanych hipotez badawczych zostało przedstawione w pierwszym rozdziale, zawierającym podłoże teoretyczne badań – do tej części pracy odniosłem się w poprzednim punkcie recenzji (*Struktura i formalne aspekty pracy*). Pomimo, że wszystkie niezbędne teorie i doniesienia z wcześniejszych badań zostały umieszczone w pracy, to wydaje mi się, że korzystnie byłoby jeszcze je ponownie syntetycznie zreferować w rozdziale drugim, w części poświęconej celom, zadaniom i hipotezom badawczym. Umieszczenie uzasadnienia zaraz po zaprezentowaniu hipotez pomogłoby wykazać logiczny ciąg pomiędzy przeglądem literatury, a sformułowaniem hipotez. Niemniej, uwaga ta ma charakter bardziej techniczny, aniżeli merytoryczny. Tak, jak to już zaznaczyłem, dla każdej ze sformułowanych przez Doktorantkę hipotez można znaleźć solidne uzasadnienie w postaci opisanych koncepcji teoretycznych oraz przytoczonych wyników wcześniejszych badań.

Konkludując, uważam, że **rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie, a przede wszystkim potwierdza dobre rozeznanie w tematyce różnic w sytuacji kobiet i mężczyzn na rynku pracy, równowagi**

miedzy pracą a życiem prywatnym, a także pozazawodowych konsekwencji odnoszenia sukcesu zawodowego w kontekście pełnienia innych ról społecznych.

Warsztat metodologiczny

Autorka przeprowadziła analizę danych zastanych (pochodzących z projektu *British Cohort Survey*; wyselekcjonowana próba na potrzeby pracy doktorskiej wyniosła $N = 3475$) oraz danych zebranych w badaniach własnych (łącznie z udziałem $N = 1214$ osób). Przeprowadzone badania oraz analizy statystyczne zostały poprawnie zaprojektowane, w sposób pozwalający na przetestowanie sformułowanych hipotez badawczych. Niewątpliwym atutem zaprojektowanych badań jest wyjście poza pomiar oparty na samoopisie. Doktorantka opracowała metodę szacowania równowagi między pracą a życiem prywatnym w oparciu o obserwacje życia osób badanych dokonywanych przez ich dzieci. Opracowała również procedurę manipulacji zmiennej niezależnej dotyczącej życiowych konsekwencji awansu zawodowego.

Zaprezentowane w rozprawie doktorskiej badania mają pewne ograniczenia, o których Doktorantka napisała w rozdziale czwartym. Ograniczenia te dotyczą m.in. reprezentatywności próby (trafność zewnętrzna badania) oraz samo-opisowego charakteru metod pomiarowych – tak często wykorzystywanych w naukach społecznych (trafność teoretyczna badania). Czytając pracę można stwierdzić, że Autorka była świadoma tych ograniczeń już na etapie projektowania badań i analiz statystycznych. Dla części z nich z sukcesem znalazła rozwiązania (np. dywersyfikując źródła danych, opracowując nowe metody pomiaru/operacjonalizacji zmiennych), co jasno wskazuje na dojrzałość Doktorantki jako badaczki.

Podsumowując, należy uznać, że **przygotowana rozprawa doktorska potwierdza w pełni, że Doktorantka posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.**

Znaczenie podjętego tematu i uzyskanych wyników

Jak można wywnioskować z argumentacji Doktorantki, równowaga między pracą a życiem prywatnym wśród kobiet odnoszących sukcesy zawodowe ma istotne znaczenie z kilku powodów. Po pierwsze, kobiety odgrywają coraz większą rolę w świecie biznesu, czy w życiu publicznym, a równocześnie wiele z nich podejmuje decyzję o założeniu rodziny, co wiąże się z wywoływaną na nie presją społeczną związaną z stereotypowym postrzeganiem ról płciowych. W tym kontekście, utrzymanie równowagi między życiem zawodowym i prywatnym może wiązać się dla kobiet z większymi wyzwaniem w porównaniu do mężczyzn. Po drugie, brak równowagi między pracą a życiem prywatnym, niezależnie od płci, może prowadzić do problemów zdrowotnych i psychologicznych, takich jak nadmierne zmęczenie, wypalenie i depresja. Z kolei utrzymanie równowagi w tym obszarze może wyraźnie poprawić jakość życia. Po trzecie, równowaga 'praca-dom' jest ważna nie tylko dla pracowników, ale także dla organizacji, które wspierając równowagę między pracą a życiem prywatnym swoich pracowników, korzystnie wpływają na ich postawy, zachowania i wyniki. Z powyższych powodów, podjęty przez Doktorantkę temat jest ważnym obszarem badań, których rezultaty mogą pomóc w zrozumieniu przeszkód, jakie napotykają kobiety angażujące się w rozwój kariery zawodowej.

Celem recenzowanej rozprawy doktorskiej było określenie związku sukcesu zawodowego z godzeniem różnych ról społecznych wśród kobiet i mężczyzn. Cel ten został osiągnięty poprzez realizację pięciu zadań badawczych, na które składały się takie czynności jak przegląd literatury, opracowanie nowych metod pomiaru zmiennych, analiza danych zastanych, zaprojektowanie i przeprowadzenie badań własnych oraz analiza statystyczna i interpretacja uzyskanych wyników. Dzięki pracy doktorskiej mgr Magdaleny Simkowskiej-Gawron m.in. dowiadujemy się, że zarówno w grupie kobiet, jak i mężczyzn osoby osiągające sukcesy zawodowe mniej angażują się w obowiązki domowe, jednakże w polskich badaniach kobiety na wysokich stanowiskach wykonują więcej prac domowych niż ich partnerzy, jeżeli oni również z sukcesem realizują się zawodowo. Kobiety sukcesu deklarują także większy brak równowagi między pracą a życiem prywatnym oraz gorsze emocjonalne samopoczucie, ale nie gorszy stan zdrowia.

Autorka rozprawy doktorskiej przekonująco wykazała wagę podjętego tematu i zasygnalizowała znaczenie uzyskanych wyników w życiu codziennym. Niemniej implikacje praktyczne przeprowadzonych badań umieściła w różnych częściach pracy, niekiedy nie zaznaczając tego wprost. W mojej opinii, rozdział czwarty zyskałby, gdyby został uzupełniony

o zestawienie i podsumowanie walorów praktycznych rezultatów i wniosków przedstawionych w rozprawie.

Autorka nakreśliła także dalsze kierunki badań odwołując się zarówno do ograniczeń własnych badań, ale również wyzwań zidentyfikowanych w literaturze przedmiotu. Wskazując na problemy, które nadal nie są rozwiązane w zakresie badań nad równowagą między pracą a życiem prywatnym, Doktorantka potwierdziła swoją bardzo dobrą znajomość tematu, którym się zajęła w rozprawie doktorskiej.

Uwzględniając powyższe argumenty, należy uznać, że przedmiotem recenzowanej rozprawy doktorskiej **jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, które jest źródłem nowatorskiego rozwiązania mającego zastosowanie w praktyce zarządzania ludźmi w organizacjach.**

Pytania

1. W swoich badaniach ustaliła Pani, że kobiety sukcesu deklarują większy brak równowagi między pracą a życiem prywatnym oraz gorsze (jeżeli dobrze odczytuję zaprezentowane wyniki) emocjonalne samopoczucie w porównaniu do mężczyzn. **Jakie widzi Pani implikacje praktyczne tych doniesień?**
2. **Kto powinien być adresatem ustaleń Pani pracy badawczej? Czyje zaangażowanie, decyzje, działania mogłyby wesprzeć kobiety sukcesu w budowaniu równowagi między pracą a życiem prywatnym?**

Konkluzja

Opracowana przez mgr Magdalenę Simkowską-Gawron rozprawa doktorska pt. „Impact of career advancement of work-life balance – gender differences” odznacza się **oryginalnością i nowatorstwem, prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.** Doktorantka wykazała się umiejętnościami projektowania badań i ich realizacji zgodnie ze standardami obowiązującymi w badaniach

naukowych. Przedłożona przez nią rozprawa doktorska wykazuje **na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.**

Reasumując, stwierdzam, że przygotowana przez mgr Magdalenę Simkowską-Gawron rozprawa doktorska **spełnia w pełni wymagania** stawiane w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 z późn. zm.) oraz w przepisach rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 r. poz. 261), a także wymogi stawiane pracom doktorskim w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości. **Wnoszę o jej przyjęcie i dopuszczenie do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Z poważaniem,

dr hab. Paweł Jurek, prof. UG

